

Пабло Пикасо, Герника, 1937. Фото Молескине, 4.0, Викимедија

Осамдесет година „Гернике“

Мануел Борха Виљел, директор Музеја краљице Софије, изјавио је поводом актуелне изложбе да „Герника“ наставља да буде нешто неисцрпно и нешто што превазилази све приче које су написане о овој слици“

ИЗЛОЖБЕ

Милош Ђирић

У Музеју краљице Софије у Мадриду у току је изложба *Саосећање и шерор код Пикаса: пути ка Герници*. Отворена поводом осамдесетогодишњине настанка слике и двадесет пет година од када је стигла у институцију у којој се данас налази, обухвата близу 180 радова Пабло Пикаса и до сада је највећа посвећена овом монументалном делу модерне уметности. Основна намера из организације изложбе отворене 5. априла јесте да се у целостности покаже и сагледа Пикасов уметнички пут који је водио до израде *Гернике*. У оквиру њеног пратећег дела начињен је богат избор из *Документарног фонда Герника*, попут

писама и фотографија, који темељно употпуњује изложбену поставку.

Мануел Борха Виљел, директор Музеја краљице Софије, изјавио је поводом актуелне изложбе да „*Герника* наставља да буде нешто неисцрпно и нешто што превазилази све приче које су написане о овој слици“. С обзиром на то да је један од циљева изложбе покушај да се *Герника* осветли из нових углова њеног посматрања, закључно са 12. децембром изложбу ће пратити низ месечних предавања у оквиру Музеја на којима ће стручњаци из различитих дисциплина настојати да дају властита тумачења централне изложбене слике са циљем подстицања дебате о делу које је оставило битан траг у свести и савести савременог човечанства.

Осуда масакра

Слика је настала као нарудбина од стране представника владе Друге шпанске републике поводом њеног учешћа на Међународној изложби уметности и технике организованог у Паризу 1937. године. Пикасо је почетком исте године прихватио понуду, иако у том тренутку није знао шта ће бити тема порученог дела. Није протекло дуго времена када се 26. априла догодио масивни ваздушни напад у коме је, технолошки супериорна, авијација нацистичке Немачке екстремно насилно бомбардовала баскијски град Гернику, избацивши четрдесет тона бомби и готово у потпуности разоривши град. О бом-

бардовању су известили француски дневни листови „*Се соар*“ и „*Иманите*“ и вест је одјекнула Паризом. Пикасо је првих дана маја одмах кренуо да ради на слици за Шпански павиљон која ће за свој предмет имати осуду тог масакра.

Пикасо је у току конципирања и израде слике без сумње био инспирисан наслеђем шпанског историјског сликарства. Већ је сликар Франско Гоја у својим делима, противно јакој струји њему савременог европског сликарства, приказао рат не као херојску операцију, већ се усредредио на другу страну ратног стања, на оне узвишене призоре који чине његову неминућу последицу. Са Гојиним платном *Трећи мај у Мадриду* Пикасова *Герника* дели монументалне димензије слике и снажну антиратну поруку, оличену у истицању ликових жртва у први план, док са његовом серијом графика *Ужаси раја* има заједнички мрачни црно-бели тон композиције и извесни репортажни карактер.

На *Герници* није приказан тренутак бомбардовања града, нити агресор у својој непосредно препознатљивој појави. Нагласак на слици је стављен на фигуру цивилних жртава, посебно на фигуре жена. Да нема наслов који је прати у употпуњује, њен посматрач не би могао да препозна о ком догађају се тачно ради. На тај начин је Пикасо, поред превасходне намере да прикаже сцену разарања једног конкрет-ног небрањеног града, уједно предмету слике дао и историјску димензију, уздигавши мотив

неправедног људског страдања на универзални ниво.

Занимљив је податак да Пикасова посткубистичка композиција гротескних и кошмарних форми није имала нарочито позитивног одјека међу публиком Међународне изложбе. Не само што није доживела признање од стране посетилаца изложбе у Паризу, већ су и њени организатори потпуно игнорисали овај монументални мурал, с обзиром на то да његова репродукција није објављена ни у једном месечном каталогу који је пратио манифестацију од светског значаја. На крају, слика није репродукована у прегледној званичној *Златној књизи*, објављеној након затварања изложбе, нити је у истој књизи споменута у, иначе кратком, приказу посвећеном Шпанском павиљону. Ћутање организатора Међународне изложбе у Паризу начелно и фигурално је одговарало ћутању европских демократија поводом унутрашње ситуације у тадашњој Шпанији у којој је беснео сурови грађански рат (1936–1939).

„Слика епохе“

После париске премијерне изложбе слика је обишла више европских и америчких градова у функцији републиканске пропаганде, да би на крају завршила у поставци Музеја модерне уметности у Њујорку. Пикасо се оштро противио њеном враћању у Шпанију све док не дође до успостављања демократије у тој земљи. Процес повратка *Гернике* из „егзила“ у Мадрид није текао једноставно и она је, не без отпора, враћена у Шпанију 1981. године. Коначно, једанаест година касније постављена је у Музеју краљице Софије, који је практично и основан да би примио монументално Пикасово платно.

Оспоравајући могућност њеног ангажованог дејства, француски филозоф и књижевник Жан-Пол Сартр се јавно питао да ли је *Герника* успела да придобије „и једно срце за шпанску ствар“. Међутим, Пикасова слика по свом утицају временом је далеко превазишла Сартрову новелу *Зиг*, такође са темом Шпанског грађанског рата. *Герника*, коју је београдски историчар уметности Лазар Трифуновић са разлогом описао као „слику епохе“, истовремено јесте и портрет једног столећа. Светска историјска дешавања након њеног настанка, од Другог светског рата до Кореје и Вијетнама, произвела су још *Герника* и учинила да порука Пикасове слике почне приметно јаче да одзвања током 20. века.

Иако укупна порука слике јесте јасна, симболика појединих централних фигура приказаних на њој, као што су коњ и бик, остала је загонетна. Таквој околности битно је допринео и сам Пикасо, који никада није хтео да каже шта оне представљају. „Није на сликар да дефинише симболе. У супротном, било би боље да их је написао у толико пуно речи! Публика која посматра слику мора да тумачи симболе онако како их она разуме.“ Упркос бројним интерпретацијама, *Герника* и даље поједнако живо стоји пред публиком која има прилику да се кроз изложбу у Мадриду, која траје до 4. септембра, ближе и детаљније упозна са сликом. □